

POLSKA RAMA KWALIFIKACJI

WIEDZA
UMIEJĘTNOŚCI
KOMPETENCJE SPOŁECZNE

POLSKA RAMA KWALIFIKACJI

Autorzy:

dr Agnieszka Chłoń-Domińczak

dr Stanisław Sławiński

prof. dr hab. inż. Andrzej Kraśniewski

dr hab. Ewa Chmielecka, prof. SGH

Konsultacje merytoryczne:

dr hab. Zbigniew Marciniak, prof. UW

dr Tomasz Saryusz-Wolski

dr Gabriela Ziewiec-Skokowska

Koordinacja składu i druku:

Emilia Danowska-Florczyk

© Copyright by: Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2017

Skład, druk:

ViW Studio Wiktor Krawczyński

ul. Szkolna 3

05-530 Dobiesz

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8

01-180 Warszawa

tel. +48 22 241 71 00; www.ibe.edu.pl

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach projektu: „Wspieranie realizacji I etapu wdrażania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji na poziomie administracji centralnej oraz instytucji nadających kwalifikacje i zapewniających jakość nadawania kwalifikacji”.

Egzemplarz bezpłatny

Wprowadzenie

Modernizacja polskich kwalifikacji rozpoczęta uchwaleniem ustawy z 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. 2016 poz. 64) polega na przyjęciu wspólnych zasad dotyczących kwalifikacji funkcjonujących w różnych obszarach. Na zintegrowany system składają się z jednej strony te elementy, które funkcjonują już w polskim życiu społecznym i gospodarczym, a z drugiej strony nowe instrumenty umożliwiające efektywną integrację całego systemu, z których najważniejsze to Polska Rama Kwalifikacji (PRK) i Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK), w którym są wszystkie kwalifikacje włączone do zintegrowanego systemu. Wszystkie kwalifikacje włączone do zintegrowanego systemu mają także przypisany poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji (poziom PRK).

Prace nad Polską Ramą Kwalifikacji rozpoczęły się w 2008 r. wraz z realizacją projektu „Opracowanie bilansu kwalifikacji i kompetencji dostępnych na rynku pracy w Polsce oraz modelu Krajowych Ram Kwalifikacji”, stanowiącego pierwszy etap prac nad systemem kwalifikacji w Polsce. Ekspertki pracujący w projekcie zaproponowali pierwsze zapisy charakterystyk poziomów kwalifikacji, obejmujących zapisy uniwersalne, ale również zapisy PRK dotyczące edukacji ogólnej, wyższej oraz zawodowej. Eksperska propozycja PRK zawierała 7 poziomów, tj. pierwotnie nie została przedstawiona propozycja poziomu piątego. Propozycja ta zakładała dwustopniową konstrukcję PRK.

W ramach kolejnego etapu prac ekspercka propozycja, rozbudowana do ośmiopoziomowej struktury została poddana weryfikacji, zarówno przez ekspertów, jak i przez partnerów społecznych w ramach zainicjowanej w lutym 2011 r. debaty dotyczącej Polskiej Ramy Kwalifikacji. W trakcie dyskusji w grupach tematycznych dyskutowano m.in. o:

- terminologii oraz zapewnieniu spójności języka, jakim opisywane są elementy systemu kwalifikacji,
- zagadnieniach związanych ze strukturą PRK,
- sposobie opisywania poziomów kwalifikacji PRK,
- zapisach poszczególnych składników opisu poziomów kwalifikacji.

Uwagi i zastrzeżenia zgłaszane w trakcie tych dyskusji przyczyniły się znacząco do kształtu Polskiej Ramy Kwalifikacji. Były one przedmiotem dalszych prac eksperckich prowadzonych w Instytucie Badań Edukacyjnych. Brali w nich udział: dr Agnieszka Chłoń-Domińczak, prof. Ewa Chmielecka, prof. Andrzej Kraśniewski, dr Stanisław Sławiński, przy wsparciu asystenckim Moniki Parys. Ponadto, efekty prac konsultowali Horacy Dębowski, prof. Zbigniew Marciniak, dr Tomasz Saryusz-Wolski, Wojciech Stęchły, Katarzyna Trawińska-Konador, Agnieszka Szymczak oraz dr Gabriela Ziewiec. Opisy charakterystyk poziomów typowych dla kształcenia i szkolenia zawodowego były opracowane z wykorzystaniem inspiracji zawartych w ekspertyzie dr Krystyny Lelińskiej oraz Macieja Gruzy.

Opracowana w połowie 2012 r. wersja charakterystyk poziomów była poddana weryfikacji w ramach prac grup roboczych zajmujących się przypisywaniem poziomów PRK do kwalifikacji (w latach 2012–2013), a następnie w ramach prac nad sektorowymi ramami kwalifikacji (w latach 2013–2014). Zapisy PRK dotyczące edukacji ogólnej były weryfikowane przez ekspertów pracujących nad podstawą programową edukacji ogólnej.

Finalne zapisy PRK są zatem wynikiem prac prowadzonych przez wiele osób w okresie 7 lat. Tak długi czas wynikał z potrzeby wypracowania ustaleń uwzględniających specyfikę polskiego systemu kwalifikacji, a także doświadczenia przedstawicieli świata edukacji i rynku pracy, tak aby PRK mogła stanowić dobrą podstawę do identyfikacji poziomów kwalifikacji w systemie obejmującym kwalifikacje uzyskiwane zarówno w systemie edukacji formalnej, jak i pozaformalnej oraz w wyniku uczenia się nieformalnego.

Autorzy wyrażają podziękowanie wszystkim osobom i środowiskom, które wniosły wkład w tworzenie Polskiej Ramy Kwalifikacji.

Struktura Polskiej Ramy Kwalifikacji

W PRK, podobnie jak w Europejskiej Ramie Kwalifikacji (ERK), wyróżnia się osiem poziomów kwalifikacji. Każdy z poziomów PRK został scharakteryzowany za pomocą ogólnych stwierdzeń dotyczących efektów uczenia się, wymaganych dla kwalifikacji danego poziomu. Dla określania poziomu PRK nie ma znaczenia, czy wymagane dla kwalifikacji efekty uczenia się są osiągnięte w ramach zorganizowanej edukacji czy w inny sposób.

Charakterystyki poziomów PRK odnoszą się do pełnego spektrum wymaganych dla kwalifikacji efektów uczenia się, to znaczy do wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych. Charakterystyki kolejnych poziomów PRK odzwierciedlają coraz wyższe wymagania w tych zakresach.

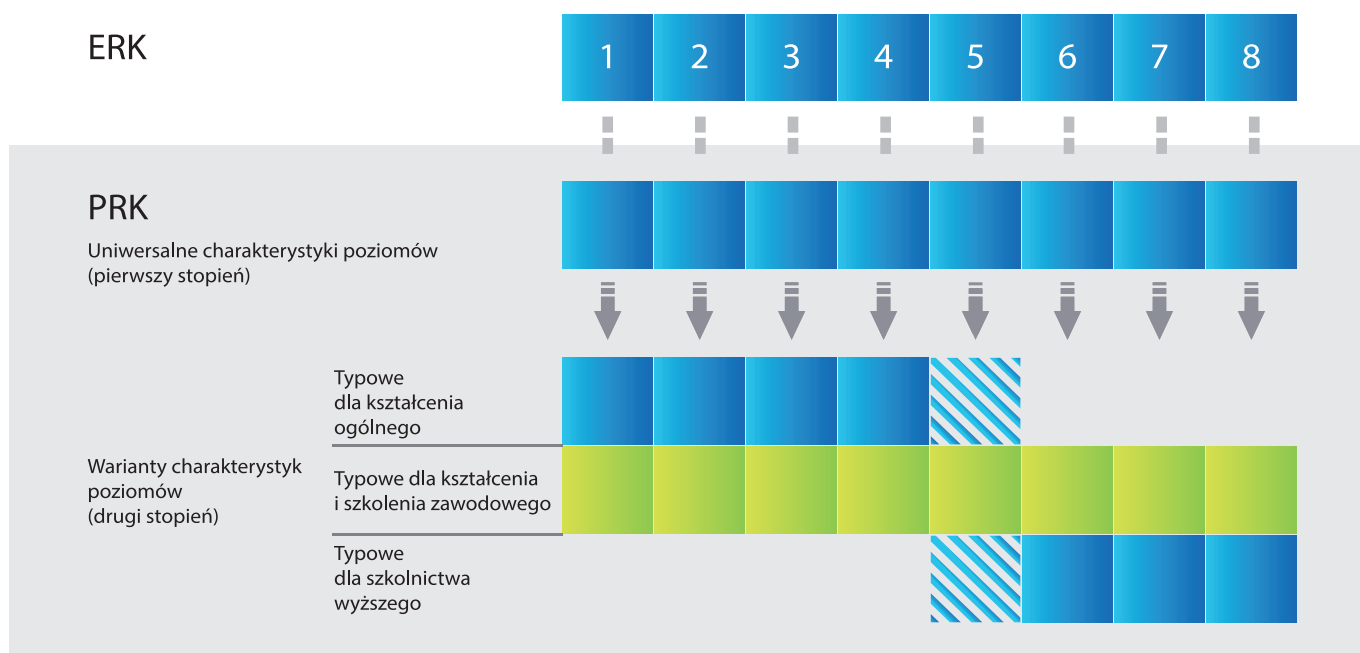
Unikatowym polskim rozwiązaniem w PRK są dwustopniowe charakterystyki poziomów. Charakterystyki poziomów pierwszego stopnia (uniwersalne) dotyczą wszystkich rodzajów edukacji. Stanowią one załącznik do ustawy o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji.

Są one następnie rozwijane w charakterystyki poziomów drugiego stopnia:

- charakterystyki typowe dla kwalifikacji o charakterze ogólnym, ustalone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r.,
- charakterystykę typową dla kwalifikacji uzyskiwanych po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4, ustaloną rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 czerwca 2016 r.,
- charakterystyki typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego, ustalone rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 r.,
- charakterystyki typowe dla kwalifikacji o charakterze zawodowym, ustalone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r.

Charakterystyki poziomów pierwszego i drugiego stopnia należy czytać łącznie.

Strukturę Polskiej Ramy Kwalifikacji przedstawia rysunek.

Źródło: opracowanie własne.

Charakterystyki I stopnia (uniwersalne) Polskiej Ramy Kwalifikacji – poziomy 1–8

Zapisy – wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne – należy odnosić do określonej dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej

	Kategorie opisowe i aspekty o podstawowym znaczeniu	POZIOM 1	POZIOM 2	POZIOM 3	POZIOM 4	POZIOM 5	POZIOM 6	POZIOM 7	POZIOM 8	
		ZNA I ROZUMIE:	ZNA I ROZUMIE:	ZNA I ROZUMIE:	ZNA I ROZUMIE:	ZNA I ROZUMIE:	ZNA I ROZUMIE:	ZNA I ROZUMIE:	ZNA I ROZUMIE:	
WIEDZA (W)	Zakres Kompletność perspektywy poznawczej Zależności	PTU_W elementarne fakty i pojęcia oraz zależności między wybranymi zjawiskami przyrodniczymi, społecznymi i w sferze wytworów ludzkiej myśli	P2U_W poszerzony zbiór elementarnych faktów, prostych pojęć oraz zależności między wybranymi zjawiskami przyrodniczymi, społecznymi i w sferze wytworów ludzkiej myśli	P3U_W podstawowe fakty i pojęcia oraz zależności między wybranymi zjawiskami przyrodniczymi, społecznymi i w sferze wytworów ludzkiej myśli, a ponadto w określonych dziedzinach w szerszym zakresie wybrane fakty, pojęcia i zależności	P4U_W poszerzony zbiór podstawowych faktów, umiarkowanie złożonych pojęć, teorii i zależności między wybranymi zjawiskami przyrodniczymi, społecznymi oraz w sferze wytworów ludzkiej myśli, a ponadto w określonych dziedzinach w szerszym zakresie fakty, umiarkowanie złożone pojęcia, teorie i zależności między nimi	P5U_W w szerokim zakresie – fakty, teorie, metody i zależności między nimi	P6U_W w zaawansowanym stopniu – fakty, teorie, metody oraz złożone zależności między nimi	P7U_W w pogłębiony sposób wybrane fakty, teorie, metody oraz złożone zależności między nimi, także w powiązaniu z innymi dziedzinami	P8U_W światowy dorobek naukowy i twórczy oraz wynikające z niego implikacje dla praktyki	WIEDZA (W)
	Głębina rozumienia Kompletność perspektywy poznawczej Zależności									
UMIĘJĘTNOŚCI (U)	Rozwiązywanie problemów i stosowanie wiedzy w praktyce Złożoność problemu Samodzielność w działaniu Innowacyjność podejścia Warunki działania	POTRAFI: wykonywać bardzo proste zadania według szczegółowych wskazówek w typowych warunkach	POTRAFI: wykonywać proste zadania według ogólnej instrukcji, najczęściej w typowych warunkach	POTRAFI: wykonywać niezbyt proste zadania według ogólnej instrukcji w częściowo zmiennych warunkach	POTRAFI: wykonywać niezbyt złożone zadania w części bez instrukcji często w zmiennych warunkach	POTRAFI: wykonywać zadania bez instrukcji w zmiennych, przewidywalnych warunkach	POTRAFI: innowacyjnie wykonywać zadania oraz rozwiązywać złożone i nietypowe problemy w zmiennych i nie w pełni przewidywalnych warunkach	POTRAFI: wykonywać zadania oraz formułować i rozwiązywać problemy, z wykorzystaniem nowej wiedzy, także z innych dziedzin	POTRAFI: dokonywać analizy i twórczej syntezy dorobku naukowego i twórczego w celu identyfikowania i rozwiązywania problemów badawczych oraz związanych z działalnością innowacyjną i twórczą; tworzyć nowe elementy tego dorobku	UMIĘJĘTNOŚCI (U)
	Uczenie się Samodzielność Metody	P1U_U uczyć się pod bezpośrednim kierunkiem w zorganizowanej formie	P2U_U uczyć się pod kierunkiem w zorganizowanej formie	P3U_U uczyć się w części samodzielnie pod kierunkiem w zorganizowanej formie	P4U_U uczyć się samodzielnie w zorganizowanej formie	P5U_U uczyć się samodzielnie	P6U_U samodzielnie planować własne uczenie się przez całe życie	P7U_U samodzielnie planować własne uczenie się przez całe życie i ukierunkowywać innych w tym zakresie	P8U_U samodzielnie planować własny rozwój oraz inspirować rozwój innych osób	
	Komunikowanie się Zakres wypowiedzi Złożoność wypowiedzi	odbierać proste wypowiedzi, tworzyć bardzo proste wypowiedzi	odbierać niezbyt proste wypowiedzi, tworzyć proste wypowiedzi	odbierać niezbyt złożone wypowiedzi, tworzyć niezbyt proste wypowiedzi	odbierać złożone wypowiedzi, tworzyć niezbyt proste wypowiedzi dotyczące szerokiego zakresu zagadnień	odbierać i formułować proste wypowiedzi w języku obcym	odbierać niezbyt złożone wypowiedzi, tworzyć proste wypowiedzi z użyciem specjalistycznej terminologii	komunikować się z otoczeniem, uzasadniać swoje stanowisko	komunikować się ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców, odpowiednio uzasadniać stanowiska	
KOMPETENCJE SPOŁECZNE (K)	Tożsamość Uczestniczenie Poczucie odpowiedzialności Postępowanie	JEST GOTÓW DO: respektowania zobowiązań wynikających z przynależności do różnych wspólnot	JEST GOTÓW DO: podejmowania obowiązków wynikających z przynależności do różnych wspólnot	JEST GOTÓW DO: przynależenia do wspólnot różnego rodzaju, funkcjonowania w różnych rolach społecznych oraz podejmowania podstawowych powinności z tego wynikających	JEST GOTÓW DO: przyjmowania odpowiedzialności związanej z uczestnictwem w różnych wspólnotach i funkcjonowaniem w różnych rolach społecznych	JEST GOTÓW DO: podejmowania podstawowych obowiązków zawodowych i społecznych, ich oceniania i interpretacji	JEST GOTÓW DO: kultywowania i upowszechniania wzorów właściwego postępowania w środowisku pracy i poza nim	JEST GOTÓW DO: tworzenia i rozwijania wzorów właściwego postępowania w środowisku pracy i życia	JEST GOTÓW DO: niezależnego badania powiększającego istniejący dorobek naukowy i twórczy; podejmowania wyzwań w sferze zawodowej i publicznej z uwzględnieniem: • ich etycznego wymiaru, • odpowiedzialności za ich skutki oraz kształtowania wzorów właściwego postępowania w takich sytuacjach	KOMPETENCJE SPOŁECZNE (K)
	Współpraca Praca zespołowa Warunki działania Przywództwo	P1U_K działania i współdziałania pod bezpośrednim nadzorem w zorganizowanych warunkach	P2U_K działania i współdziałania pod kierunkiem w zorganizowanych warunkach	P3U_K częściowo samodzielnego działania oraz współdziałania w zorganizowanych warunkach	P4U_K autonomicznego działania i współdziałania w zorganizowanych warunkach	P5U_K samodzielnego działania oraz współdziałania z innymi w zorganizowanych warunkach, kierowania niedużym zespołem w zorganizowanych warunkach	P6U_K samodzielnego podejmowania decyzji, krytycznej oceny działań własnych, działań zespołów, którymi kieruje, i organizacji, w których uczestniczy; przyjmowania odpowiedzialności za skutki tych działań	P7U_K podejmowania inicjatyw, krytycznej oceny siebie oraz zespołów i organizacji, w których uczestniczy; przewodzenia grupie i ponoszenia odpowiedzialności za nią		
	Odpowiedzialność Konsekwencje działań własnych Konsekwencje działań zespołu Ocena	oceniania swoich działań i przyjmowania odpowiedzialności za bezpośrednie ich skutki	oceniania działań, w których uczestniczy, i przyjmowania odpowiedzialności za ich skutki	oceniania działań swoich i zespołowych; podejmowania odpowiedzialności za skutki tych działań	oceniania działań swoich i osób, którymi kieruje; przyjmowania odpowiedzialności za skutki działań własnych oraz tych osób	oceniania działań swoich i osób oraz zespołów, którymi kieruje; przyjmowania odpowiedzialności za skutki tych działań				

Charakterystyki I stopnia (uniwersalne) Polskiej Ramy Kwalifikacji – poziomy 1–8

Zapisy – wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne – należy
odnosić do określonej dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej

Charakterystyki II stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowe dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4

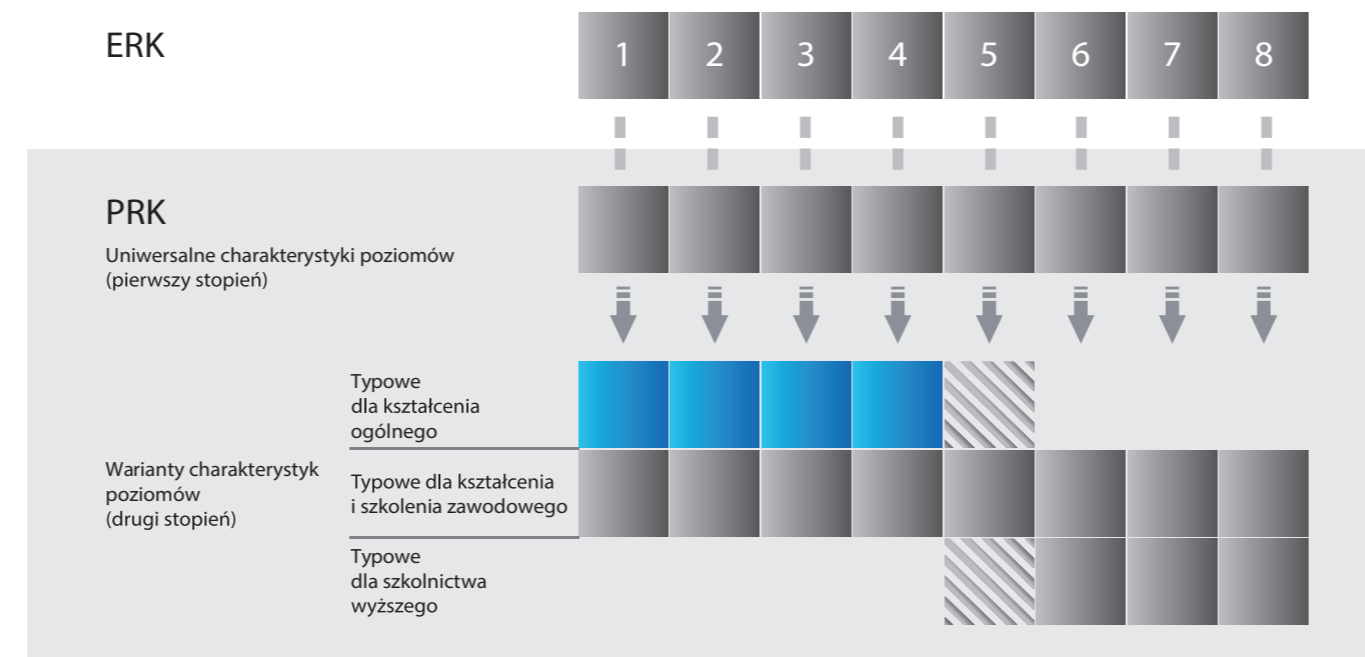
Zapisy – wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne – należy odnosić do uczenia się w określonym zakresie wykształcenia ogólnego

■ odpowiednio do specyfiki poszczególnych kwalifikacji zapis odnosi się także do kolejnych poziomów PRK

	Kategorie opisowe	Aspekty o podstawowym znaczeniu	POZIOM 1		POZIOM 2		POZIOM 3		POZIOM 4	
			ZNA I ROZUMIE:		ZNA I ROZUMIE:		ZNA I ROZUMIE:		ZNA I ROZUMIE:	
WIEDZA (W)	Język i komunikowanie się	Struktury i zasady tworzenia wypowiedzi	P10_WJ	struktury bardzo prostych wypowiedzi i zasady ich tworzenia	P20_WJ	struktury prostych wypowiedzi i zasady ich tworzenia	P30_WJ	struktury niezbyt złożonych wypowiedzi i zasady ich tworzenia	P40_WJ	struktury umiarkowanie złożonych wypowiedzi i zasady ich tworzenia
	Matematyka i nauki przyrodnicze	Pojęcia i zależności	P10_WM	wybrane bardzo proste pojęcia i zależności matematyczne bardzo prosty opis otaczającego świata materialnego oraz wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice	P20_WM	wybrane proste pojęcia, zależności i strategie matematyczne oraz bardzo proste rozumowania matematyczne prosty opis wybranych elementów składowych świata materialnego oraz wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice	P30_WM	wybrane niezbyt złożone pojęcia, zależności i strategie matematyczne oraz proste rozumowania i modele matematyczne niezbyt złożony opis wybranych elementów składowych świata materialnego oraz wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice	P40_WM	wybrane umiarkowanie złożone pojęcia, zależności i strategie matematyczne oraz niezbyt złożone rozumowania i modele matematyczne umiarkowanie złożony opis wybranych elementów składowych świata materialnego oraz wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice
		Interpretacje	P10_WM	bardzo proste interpretacje wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice	P20_WM	proste interpretacje wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice	P30_WM	niezbyt złożone interpretacje wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice różnicę pomiędzy naukowym i nienaukowym ujmowaniem rzeczywistości ■	P40_WM	umiarkowanie złożone interpretacje wybranych zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice oraz wybrane teorie dotyczące świata materialnego
	Funkcjonowanie społeczne	Zasady funkcjonowania	P10_WF	zasady funkcjonowania w różnych grupach społecznych	P20_WF	podstawowe zasady ładu społecznego podstawowe procedury demokracji	P30_WF	prawne podstawy ładu w sferze działalności gospodarczej, społecznej i politycznej oraz w życiu rodzinnym	P40_WF	wybrane teorie dotyczące życia społecznego i jego rozwoju podstawowe mechanizmy funkcjonowania gospodarki, także w wymiarze globalnym
		Role społeczne	P10_WF	podstawowe role społeczne człowieka we współczesnym społeczeństwie	P20_WF	podstawowe obowiązki współczesnego człowieka wobec rodziny, społeczności lokalnej i państwa	P30_WF	podstawowe zasady funkcjonowania w miejscu nauki, pracy oraz uczestnictwa w życiu publicznym ■	P40_WF	w pogłębiony sposób własną tożsamość wynikającą z dziedzictwa historii i kultury swojego narodu oraz z uczestnictwa w różnego rodzaju wspólnotach
		Tożsamość	P10_WF	elementarne wyznaczniki własnej tożsamości kulturowej elementarne wyróżniki wspólnot, do których należy	P20_WF	podstawowe fakty z historii swojego kraju i regionu podstawowe zasady zachowania się wynikające z własnej tożsamości kulturowej i przynależności do wspólnot	P30_WF	najważniejsze elementy dziedzictwa narodowego oraz humanistycznego dziedzictwa Europy i świata podstawowe zasady funkcjonowania wspólnot, do których należy, wynikające z wartości, do których te wspólnoty się odwołują	P40_WF	
UMIĘTNOŚCI (U)	Język i komunikowanie się	Odbieranie i tworzenie wypowiedzi	P10_UJ	odbierać ze zrozumieniem proste wypowiedzi dotyczące typowych zagadnień i sytuacji tworzyć bardzo proste wypowiedzi dotyczące typowych zagadnień i sytuacji odpowiednio do sytuacji używać podstawowych form grzecznościowych wyszukiwać bardzo proste informacje w prostych tekstach	P20_UJ	odbierać ze zrozumieniem niezbyt złożone wypowiedzi tworzyć i przedstawiać proste wypowiedzi odpowiednio do sytuacji różnicować sposób komunikowania się wyszukiwać proste informacje w niezbyt złożonych tekstach	P30_UJ	odbierać ze zrozumieniem umiarkowanie złożone wypowiedzi tworzyć i przedstawiać niezbyt złożone wypowiedzi odpowiednio do sytuacji różnicować ekspresję wypowiedzi ■ wyszukiwać i przetwarzać niezbyt złożone informacje w umiarkowanie złożonych tekstach	P40_UJ	odbierać ze zrozumieniem złożone wypowiedzi tworzyć i przedstawiać umiarkowanie złożone wypowiedzi analizować, selekcjonować i łączyć umiarkowanie złożone informacje z różnych źródeł posługiwać się językiem obcym na poziomie B1 ESOKJ
	Matematyka i nauki przyrodnicze	Korzystanie z narzędzi, prowadzenie obserwacji i doświadczeń	P10_UM	korzystać z bardzo prostych narzędzi matematycznych w typowych sytuacjach życia codziennego prowadzić bardzo proste pomiary, obserwacje i doświadczenia dotyczące obiektów, zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice posługiwać się podstawowymi narzędziami i materiałami w sytuacjach życia codziennego	P20_UM	korzystać z prostych narzędzi matematycznych w różnych sytuacjach prowadzić proste pomiary, obserwacje i doświadczenia dotyczące obiektów, zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice odpowiednio dobierać typowe narzędzia i materiały oraz posługiwać się nimi	P30_UM	korzystać z niezbyt złożonych narzędzi matematycznych prowadzić niezbyt złożone pomiary, obserwacje i doświadczenia dotyczące obiektów, zjawisk i procesów w przyrodzie i w technice posługiwać się nietypowymi narzędziami i materiałami w sposób zgodny z ich przeznaczeniem i zasadami użytkowania ■	P40_UM	korzystać z umiarkowanie złożonych narzędzi matematycznych prowadzić umiarkowanie złożone pomiary, obserwacje i doświadczenia w zakresie nauk przyrodniczych
	Funkcjonowanie społeczne	Wyrażanie przynależności do wspólnot	P10_UF	w typowych sytuacjach dawać świadectwo przynależności do określonej wspólnoty	P20_UF	w typowych sytuacjach zachowywać się odpowiednio do zwyczajów przyjętych we wspólnotach, do których należy	P30_UF	odpowiednio do sytuacji włączać się w działania określonej wspólnoty ■	P40_UF	
	Uczenie się	Organizacja	P10_UU	uczyć się według otrzymanych wskazówek, bez stałego nadzoru osoby ukierunkowującej czynności uczenia się	P20_UU	indywidualnie uczyć się według otrzymanych wskazówek, bez nadzoru osoby ukierunkowującej czynności uczenia się	P30_UU	uczyć się samodzielnie według określonego planu	P40_UU	planować własne uczenie się odpowiednio do swojego zaawansowania w realizowanym programie kształcenia z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju
		Planowanie	P10_UU	uzasadnić potrzebę uczenia się	P20_UU	uczestniczyć w podejmowaniu decyzji dotyczących dalszego uczenia się	P30_UU	dokonywać wyborów dotyczących dalszego uczenia się z uwzględnieniem podstawowych czynników wpływających na powodzenie życiowe oraz karierę zawodową	P40_UU	dokonywać wyborów dotyczących dalszego uczenia się z uwzględnieniem perspektyw własnego rozwoju
KOMPETENCJE SPOŁECZNE (K)	Język i komunikowanie się	Kultura komunikowania się	P10_KJ	przestrzegania elementarnych zasad komunikowania się w typowych sytuacjach powstrzymywania się od kłamstwa	P20_KJ	dzielenia się posiadanymi informacjami w sytuacji, gdy jest to potrzebne powstrzymywania się od wypowiadania niezasadnionych opinii	P30_KJ	przestrzegania zasad etyki oraz etykiety komunikowania się	P40_KJ	kształtowania właściwej kultury komunikowania się w różnych kontekstach
		Zdrowie i środowisko	Dbałość o zdrowie i bezpieczeństwo	P10_KZ	przestrzegania podstawowych zasad higieny i bezpieczeństwa	P20_KZ	przestrzegania podstawowych zasad dbałości o zdrowie i bezpieczeństwo własne i innych	P30_KZ	przestrzegania zasad dbałości o zdrowie i bezpieczeństwo własne i innych w różnych kontekstach ■	P40_KZ
	Funkcjonowanie społeczne	Postawa wobec środowiska	P10_KZ	szanowania otoczenia przyrodniczego	P20_KZ	respektowania podstawowych zasad ochrony środowiska	P30_KZ	reagowania w przypadkach wystąpienia zagrożenia dla środowiska ■	P40_KZ	
		Współdziałanie	P10_KF	współdziałania z drugą osobą w typowych sytuacjach codziennych	P20_KF	współdziałania w ramach grupy nieformalnej z poszanowaniem reguł demokratycznych	P30_KF	współdziałania w ramach grupy zorganizowanej z poszanowaniem jej porządku hierarchicznego	P40_KF	partnerskiego dialogu i współdziałania oraz podporządkowywania się i przewodzenia w różnych strukturach hierarchicznych, z uwzględnieniem aspektów etycznych
		Angażowanie się	P10_KF	aktywnego uczestnictwa w grupie działającej pod przewodnictwem osoby nadzorującej dostrzegania potrzeb innych członków grupy i reagowania na nie	P20_KF	rozwiązywania prostych problemów we współdziałaniu w ramach grupy nieformalnej w typowych sytuacjach angażowania się w działanie na rzecz dobra wspólnego w społecznościach, których jest członkiem	P30_KF	rozwiązywania niezbyt złożonych problemów we współdziałaniu w ramach grupy angażowania się w sprawy publiczne w stopniu odpowiednim do pełnionych ról społecznych	P40_KF	
		Podejmowanie obowiązków	P10_KF	zachowywania się odpowiednio do zwyczajów przyjętych we wspólnotach, do których należy	P20_KF	występowania w obronie dobrego imienia wspólnot, do których należy oraz do poszanowania innych wspólnot	P30_KF	podejmowania podstawowych obowiązków, które wiążą się z przynależnością do wspólnoty	P40_KF	
KOMPETENCJE SPOŁECZNE (K)			JEST GOTÓW DO:		JEST GOTÓW DO:		JEST GOTÓW DO:		JEST GOTÓW DO:	

Charakterystyki II stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowe dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4

Zapisy – wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne – należy
odnosić do uczenia się w określonym zakresie wykształcenia ogólnego

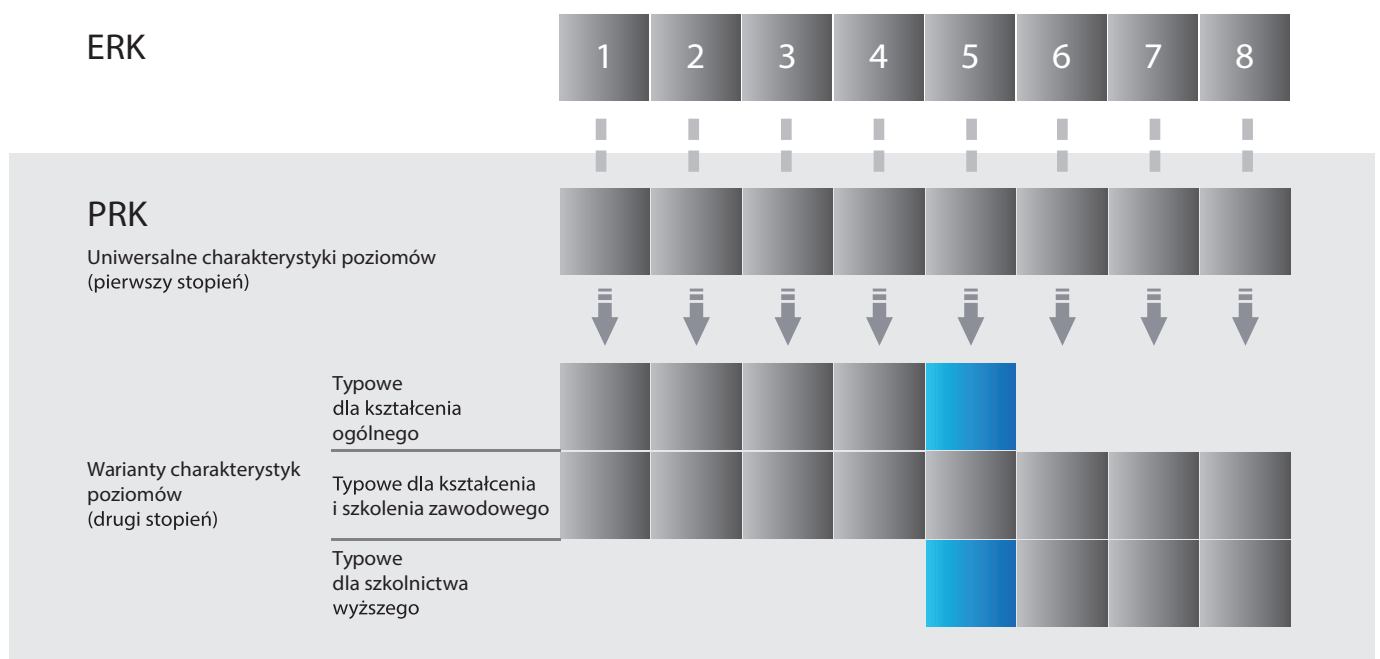
Charakterystyka II stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowa dla kwalifikacji uzyskiwanych po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 – poziom 5

Zapisy – wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne – należy odnosić do uczenia się w określonym zakresie wykształcenia ogólnego lub wyższego

	Kategorie opisowe	Aspekty o podstawowym znaczeniu	POZIOM 5	
			ZNA I ROZUMIE:	
WIEDZA (W)	Zakres i głębia	Kompletność perspektywy poznawczej, zależności	P55_WZ	<p>wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi z zakresu podstawowej wiedzy ogólnej tworzącej podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu kształcenia</p> <p>w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu kształcenia</p>
	Kontekst	Uwarunkowania, skutki	P55_WK	podstawowe ekonomiczne, prawne i inne skutki różnych rodzajów działań związanych z nadaną kwalifikacją
			POTRAFI:	
UMIĘJŹNOŚCI (U)	Wykorzystanie wiedzy	Rozwiązywanie problemów	P55_UW	wykorzystywać posiadaną wiedzę – rozwiązywać umiarkowanie złożone i nietypowe problemy i wykonywać zadania w zmiennych i nie w pełni przewidywalnych warunkach poprzez:
		Wykonywanie zadań		<ul style="list-style-type: none"> właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym technik informacyjno-komunikacyjnych (ICT)
	Komunikowanie się	Odbieranie i tworzenie wypowiedzi	P55_UK	komunikować się z otoczeniem z użyciem specjalistycznej terminologii – odbierać umiarkowanie złożone wypowiedzi, tworzyć niezbyt złożone wypowiedzi z użyciem specjalistycznej terminologii
		Upowszechnianie wiedzy w środowisku naukowym		przedstawiać i uzasadniać własne stanowisko
		Posługiwanie się językiem obcym		posługiwać się językiem obcym na poziomie B1+ ESOKJ z wykorzystaniem podstawowego słownictwa specjalistycznego
	Organizacja pracy	Planowanie, praca zespołowa	P55_UO	organizować swoją pracę – indywidualną oraz w zespole
Uczenie się	Planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych	P55_UU	analizować i oceniać swoje potrzeby w zakresie uczenia się, samodzielnie korzystać z dostępnych możliwości uczenia się	
			JEST GOTÓW DO:	
KOMPETENCJE SPOŁECZNE (K)	Ocena	Krytyczne podejście	P55_KK	uznawania niepełności i niepewności posiadanej wiedzy
	Odpowiedzialność	Wypełnianie zobowiązań społecznych	P55_KO	wypełniania zobowiązań społecznych
		Działanie na rzecz interesu publicznego		uczestniczenia w działaniach na rzecz interesu publicznego, działania w sposób przedsiębiorczy
Rola zawodowa	Niezależność, rozwój etosu	P55_KR	odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych, w tym przestrzegania zasad etyki zawodowej	

Charakterystyka II stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowa dla kwalifikacji uzyskiwanych po uzyskaniu kwalifikacji pełnej na poziomie 4 – poziom 5

Zapisy – wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne – należy odnosić do uczenia się w określonym zakresie wyższego wykształcenia

Charakterystyki II stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego – poziomy 6–8

Zapisy – wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne – należy odnosić do uczenia się w określonym zakresie wyższego wykształcenia

	Kategorie opisowe	Aspekty o podstawowym znaczeniu	POZIOM 6	POZIOM 7	POZIOM 8
			ZNA I ROZUMIE:	ZNA I ROZUMIE:	ZNA I ROZUMIE:
WIEDZA (W)	Głębina i zakres	Kompletność perspektywy poznawczej i zależności	P6S_WG w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu kształcenia	P7S_WG w pogłębionym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące: • zaawansowaną wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne • uporządkowaną i podbudowaną teoretycznie wiedzę obejmującą kluczowe zagadnienia • wybrane zagadnienia z zakresu zaawansowanej wiedzy szczegółowej właściwe dla programu kształcenia główne trendy rozwojowe dyscyplin naukowych lub artystycznych istotnych dla programu kształcenia	P8S_WG w stopniu umożliwiającym rewizję istniejących paradygmatów – światowy dorobek obejmujący: • podstawy teoretyczne • zagadnienia ogólne i wybrane zagadnienia szczegółowe właściwe dla dyscypliny naukowej lub artystycznej główne trendy rozwojowe dyscyplin naukowych lub artystycznych istotnych dla programu kształcenia metodologię badań naukowych
	Kontekst	Uwarunkowania, skutki	P6S_WK fundamentalne dylematy współczesnej cywilizacji podstawowe ekonomiczne, prawne i inne uwarunkowania różnych rodzajów działań związanych z nadaną kwalifikacją, w tym podstawowe pojęcia i zasady z zakresu ochrony własności przemysłowej i prawa autorskiego	P7S_WK fundamentalne dylematy współczesnej cywilizacji ekonomiczne, prawne i inne uwarunkowania różnych rodzajów działań związanych z nadaną kwalifikacją, w tym zasady ochrony własności przemysłowej i prawa autorskiego	P8S_WK fundamentalne dylematy współczesnej cywilizacji ekonomiczne, prawne i inne istotne uwarunkowania działalności badawczej
UMIĘTNOŚCI (U)	Wykorzystanie wiedzy	Rozwiązywane problemy i wykonywane zadania	P6S_UW wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz wykonywać zadania w warunkach nie w pełni przewidywalnych przez: • właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji • dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych (ICT)	P7S_UW wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy i innowacyjnie wykonywać zadania w nieprzewidywalnych warunkach przez: • właściwy dobór źródeł oraz informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy, syntezy oraz twórczej interpretacji i prezentacji tych informacji • dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno-komunikacyjnych (ICT)	P8S_UW wykorzystywać wiedzę z różnych dziedzin nauki lub sztuki do twórczego identyfikowania, formułowania i innowacyjnego rozwiązywania złożonych problemów lub wykonywania zadań o charakterze badawczym, a w szczególności: • definiować cel i przedmiot badań, formułować hipotezę badawczą • rozwijać metody, techniki i narzędzia badawcze oraz twórczo je stosować • wnioskować na podstawie wyników badań transferować wyniki prac badawczych do sfery gospodarczej i społecznej
	Komunikowanie się	Odbieranie i tworzenie wypowiedzi	P6S_UK komunikować się z użyciem specjalistycznej terminologii	P7S_UK komunikować się na tematy specjalistyczne ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców	P8S_UK upowszechniać wyniki badań, także w formach popularnych
		Upowszechnianie wiedzy w środowisku naukowym	P6S_UK brać udział w debacie – przedstawiać i oceniać różne opinie i stanowiska oraz dyskutować o nich	P7S_UK prowadzić debatę	P8S_UK inicjować debatę uczestniczyć w dyskursie naukowym
		Posługiwanie się językiem obcym	P6S_UK posługiwać się językiem obcym na poziomie B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego	P7S_UK posługiwać się językiem obcym na poziomie B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego oraz w wyższym stopniu w zakresie specjalistycznej terminologii	P8S_UK posługiwać się językiem obcym w stopniu umożliwiającym uczestnictwo w międzynarodowym środowisku naukowym i zawodowym
	Organizacja pracy	Planowanie i praca zespołowa	P6S_UO planować i organizować pracę – indywidualną oraz w zespole	P7S_UO kierować pracą zespołu	P8S_UO planować i realizować indywidualne i zespołowe przedsięwzięcie badawcze lub twórcze, także w środowisku międzynarodowym
	Uczenie się	Planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób	P6S_UU samodzielnie planować i realizować własne uczenie się przez całe życie	P7S_UU samodzielnie planować i realizować własne uczenie się przez całe życie i ukierunkowywać innych w tym zakresie	P8S_UU samodzielnie planować i działać na rzecz własnego rozwoju oraz inspirować i organizować rozwój innych osób opracowywać programy kształcenia lub szkolenia i realizować je z wykorzystaniem nowoczesnych metod i narzędzi
KOMPETENCJE SPOŁECZNE (K)			JEST GOTÓW DO:	JEST GOTÓW DO:	JEST GOTÓW DO:
	Oceny	Krytyczne podejście	P6S_KK krytycznej oceny posiadanej wiedzy uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych	P7S_KK krytycznej oceny odbieranych treści uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych	P8S_KK krytycznej oceny dorobku uprawianej dyscypliny naukowej krytycznej oceny własnego wkładu w rozwój tej dyscypliny uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych
	Odpowiedzialność	Wypełnianie zobowiązań społecznych	P6S_KO wypełniania zobowiązań społecznych, współorganizowania działalności na rzecz środowiska społecznego	P7S_KO wypełniania zobowiązań społecznych, inspirowania i organizowania działalności na rzecz środowiska społecznego	P8S_KO wypełniania zobowiązań społecznych badaczy i twórców
Działanie na rzecz interesu publicznego		P6S_KO inicjowania działania na rzecz interesu publicznego myślenia i działania w sposób przedsiębiorczy	P7S_KO inicjowania działania na rzecz interesu publicznego myślenia i działania w sposób przedsiębiorczy	P8S_KO inicjowania działania na rzecz interesu publicznego myślenia i działania w sposób przedsiębiorczy	
Rola zawodowa	Niezależność i rozwój etosu	P6S_KR odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych, w tym: • przestrzegania zasad etyki zawodowej i wymagania tego od innych • dbałości o dorobek i tradycje zawodu	P7S_KR odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb społecznych, w tym: • rozwijania dorobku zawodu • podtrzymywania etosu zawodu • przestrzegania i rozwijania zasad etyki zawodowej oraz działania na rzecz przestrzegania tych zasad	P8S_KR podtrzymania i rozwijania etosu środowisk badawczych i twórczych, w tym: • prowadzenia badań w sposób niezależny • respektowania zasady publicznej własności wyników badań naukowych z uwzględnieniem zasad ochrony własności intelektualnej	

Charakterystyki II stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego – poziomy 6–8

Zapisy – wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne – należy odnosić do uczenia się w określonym zakresie wyższego wykształcenia

Charakterystyki II stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowe dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8

Zapisy – wiedza, umiejętności, kompetencje społeczne – należy
odnosić do określonej działalności zawodowej

